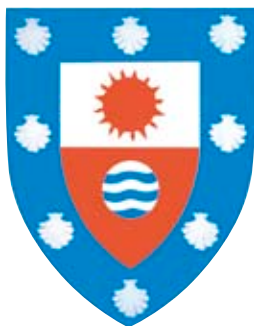

Vejby-Tibirke årbog 2007

Vejby-Tibirke Selskabet

Årbog 2007

©Fotografisk, mekanisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele heraf er kun tilladt med Vejby-Tibirke Selskabets skriftlige tilladelse. Undtaget herfra er korte uddrag til brug i anmeldelser.

Redaktion:
Chr. Friis, Lars C. Windfeld-Høeberg og Niels Jørgen Larsen

Forsideillustration:
Røllikker og Gyvelbælge (Admiral) Møhl - H - 52
Akvarel

Layout, sats og reproduktion:
WICTOR grafisk produktion
www.wictor.dk · Tlf. 4826 1848

Tryk:
BM Grafik ApS
www.bm-grafik.dk · Tlf. 4870 5200
Oplag: 1000 eksemplarer

ISBN 978-87-88319-33-0
ISSN 0108-2906

Indhold

Forord	
<i>Af Chr. Friis</i>	5
Tre malere omkring Bækkebroen	
<i>Af Lars Windfeld-Høeberg</i>	7
Maleren Cæsar Kunwald	
<i>Af Chr. Friis</i>	15
Maleren Herman Vedel	
<i>Af Lars Windfeld-Høeberg</i>	25
Maleren Kristian Møhl	
<i>Af Lars Windfeld-Høeberg</i>	41
En bordplan af lokal interesse	
<i>Af Lars Windfeld-Høeberg</i>	51
Vejby Forsamlingshus fylder 125 år	
<i>Af Niels Jørgen Larsen</i>	61
Martin Pedersen og »Den forsvundne Fuldmægtig«	
<i>Af Chr. Friis</i>	77
Tisvilde Badehotel – nye oplysninger	
<i>Af Chr. Friis</i>	85
Reviderede vedtægter for Vejby-Tibirke Selskabet	89
Æresmedlemmer	89
Selskabets bestyrelse og adresser	93

Denne årbog retter søgelyset mod et geografisk område, som vi ikke tidligere har beskæftiget os ret meget med. Området er den del af Tibirke Sogn, som lokale beboere kalder Sandet. Officielt er det opdelt i Tibirke Sand og Ramløse Sand, der tilsammen danner det smukke sommerhusområde, der dels ligger i den yderste ende af Tibirke Bakker og dels ligger langs med Frederiksværkvejen ud mod Arresø og ind mod Tisvilde Hegn. Landbrugsmæssigt har det ikke været et særligt eftertragtet sted. Enten var der for meget sand og for tørt eller også var det oversvømmet og alt for vådt. Det var ikke en egn, hvor mange mennesker bosatte sig. Men som det vil fremgå af denne årbog, så var det måske netop det, der fik de tre malere Herman Vedel, Kristian Møhl og Cæsar Kunwald til at slå sig ned her. De blev så glade for stedet, at de alle tre fik bygget et sommeratelier i nærheden af deres bolig. Alle tre var fascinerede af den meget varierede og smukke, uberørte natur, der lå lige udenfor deres boliger og atelier.

På udstillingen i sommeren 2007 på Tisvilde Skole vil der være mulighed for at se hvordan disse malere har skildret naturen ved Sandet, men også se deres portrætter af de mennesker, som var deres familie, gode venner eller modeller.

Det var dog også mere 'almindelige' mennesker, der boede i dette område. Artiklen om cykelsmeden Martin Pedersen skulle give et portræt af den lokale, jordnære borger, men det viste sig, at han havde haft en spændende fortid, og endda var i stand til at inspirere Hans Scherfig i bogen »Den forsvundne Fuldmægtig«. Resten af årbogen kunne også have drejet sig om Sandet og deres beboere, men i stedet har redaktionen valgt at bringe andre artikler, der sætter andre områder og andre felter i fokus bl.a. var en artikel om Vejby Forsamlingshus helt umulig at komme uden om, idet Forsamlingshuset har 125 års jubilæum i 2007.

Til sidst i årbogen er Vejby-Tibirke Selskabets nye vedtægter fra 2006 kommet med. Vedtægter er ikke det mest spændende læsestof, men ved at bringe dem her, er Selskabet sikker på, at samtlige medlemmer har fået dem – og hurtigt kan finde dem frem, hvis det er nødvendigt.

Tisvilde 2007

Chr. Friis, formand for Vejby-Tibirke Selskabet

Tre malere omkring Bækkebroen

Af Lars Windfeld-Høeberg

Tisvilde-egnens kunstnerliv har udviklet sig i den inspirerende natur mellem Arresøen og Kattegat, uden at de nøjagtige grænser i øvrigt ligger helt fast.

Og dog tager vi ned omkring Bækkebroen, befinder vi os i den sydligste udkant af kunstnermiljøets geografiske område.

Her vil vi i første halvdel af 1900-tallet træffe på tre interessante malere ved Ramløse Åens udløb i Arresøen mellem Bækkekrogen og Ramløse Sand :

Cæsar Kunwald (1870 - 1946)

Herman Vedel (1875 - 1948)

Kristian Møhl (1876 - 1962)

Fælles for de tre malere var naturligvis deres berøring med landskabet og atmosfæren på den ene kvadratkilometer, som blev deres sommer-affære, idet de havde til huse så tæt på hinanden.

Landskabsmaleri var oplagt, men portrætter og andre motiver kom også med i billedet.

Inden for dette begrænsede område boede og virkede de tre malere om sommeren i et halvt århundrede. Arresøens nordligste vig ses nederst til højre. Tibirke Bakker skimtes øverst til højre.

Udsnit af området omkring Bækkebroen, (målebordsblad M 2627 Tisvilde, 1949)

Kunstnerboliger/atelieer markeret således:

- ① Møhl's Hus opført 1908
- ② Gamlegården, købt af Möhl 1911
- ③ Smedie købt og indrettet til atelier af Vedel 1906, udvidet 1914 til »Vedels Hus«
- ④ Forpagtergården, købt af Vedel 1910
- ⑤ Vedels atelier i mosen, opført 1920-25, udvidet med beboelsesfløj 1978
- ⑥ Birkehuset, købt af Otto Benzon først i 1900-tallet, efter 1934 sommerbolig for Ellen Benzon og Kunwald
- ⑦ Kunwalds atelier, opført 1935

Maleri af Vedel: »Pige i jolle« nær Vedels atelier, 1920'erne
Privateje – Foto WICTOR

Vi har stiftet bekendtskab med dem alle tre ved Vejby Tibirke Selskabets udstilling 2006, hver med deres maleriske udtryk. Men havde de mon noget til fælles i det hele taget?

De tre maleres efterkommere holder stadig til på stedet og kan berette ud fra deres levende hukommelse og familiearkiverne. Desuden er et smukt udvalg af de tre maleres værker blevet udlånt af blandt andre familierne til vores udstilling 2007.

Möhl og Vedel var venner og købte gårde heroppe før Første Verdenskrig, mens Kunwald fik atelieret på Sandet en snes år senere.

Heroppe på landet tillod de sig en langt mere uformel borgerlighed end i det Kongens København, hvor de havde hver sin 'good address' – Kunwald i Kristianiagade, Vedel i Amaliegade og Möhl i Kanslergade.

De må alle tre have haft gode økonomiske kår og et godt netværk blandt den toneangivende del af samfundet, som de portrætterede i maleriet.

Familiemæssigt havde de tre malere et vist fællesskab:

Möhls bror blev gift med fru Karen Vedels mor, og fru Ellen Kunwald var tidligere gift med fru Gerda Möhls forhenværende svoger og senere blev Möhls barnebarn gift med fru Ellen Kunwalds barnebarn.

De tre malere kendte naturligvis hinanden og var klar over, hvor forskelligt de blev beåndet af atmosfæren omkring Bækkebroen, som Johannes V Jensen beskrev i bogen 'Arre Sø' fra 1937: »Megen Konfluks (sammenløb) finder Sted forbi Arre Sø, ad Helsingevejen fra Hillerød til Tisvilde; Landiggere og Bade-gæster vil oppe fra det høje Sted ved Ramløse i Forbifarten se Glimtet af et stort blegt Vandspejl, med et skovklædt Næs ud i ovre paa den anden Side af Arre Sø; nede ved den, naar man passere Broen over Aaen, der løber ud i den fra Ellemosen ind under Tibirke Bakker, forsvinder Udsigten til Søen bag et Vildnis af Rør, og kommer ikke igen i Søens Nærhed.«

Maleri af Möhl: »Eng med birketræer ved Arresøen« nær Kunwalds atelier, 1953
Privateje – Foto WICTOR

Selskabelighed

Omkring dette fugtige område var der ikke blot tale om tavs koncentration og respekt omkring det kunstneriske arbejde. Dagens indeholdt også megen munter og gensidig selskabelighed mellem specielt den yngre generation i Tisvilde-egnens kunstnermiljø.

Desuden var der ramasjang og ballade både til lands og til vands, i 1920'erne ofte ført an af Johannes V Jensen, som arrangerede sportsstævner for de vilde unge blandt andet med kapsevning over Arresøen mellem Bækkekrogen og Sandet.

Samtidig blev den opalfarvede og utilgængelige sø og dens forlængede vandvej ad Ramløse Å langs Ellemosen en både lysfyldt og dunkel inspiration for de tre malere, som valgte hver deres synsvinkel.

Ved selvsyn kunne man i den forgangne 2006/2007 vinter ved det nærliggende HUR/319-busstoppested ved Bækkebroen dele oplevelsen af denne Johannes V Jensens 'Verden mere vaad end noget andet Sted man kender'.

Til trods for det landskabelige indtryk af skiftende vandflader og engdrag omkring broen så hører området på sin vis geografisk med til det mere ørkenagtige Tisvilde og Tibirke. Ganske tæt på Ramløse Åens allernederste løb ligger der nemlig flere 2-3 meter høje sandklitter, vel at mærke i det åbne på østsiden - lige op til Ramløse-bøndernes jorde.

»At opleve Tisvilde er at opleve Danmark. Ikke blot en enkelt Egn med særpræget dansk Karakter, men et Område, hvor alle Rigets Ejendommeligheder, synes at have sat hinanden Stævne«, skriver Hans Hartvig Seedorff Pedersen i Tisvilde-Bogen, 1930.

For malerne var der nok af skønhedsindtryk heromkring, »hvor al Danmarks Sommerdejlighed ligger samlet som i en Sum«.

Vore tre malere Kunwald, Vedel og Möhl 'lå på landet' og havde tiden for sig, som det var almindeligt for ligestillede sommerhusejere, måske i hele perioden fra maj til september. Nu var Tisvilde-banen blevet en bekvem realitet i 1920'erne, og man skulle ikke længere engagere en kusk fra Helsingørh endstige Hilerød til den sidste del af rejsen.

Maleri af Kunwald: »Groft i Mosen«
Privateje - Foto WICTOR

Her i det 21. århundrede, hvor et væld af projekter virkelig-gøres med oversvømmelse af tørlagte ådale, moser og fjordarme rundt i Danmark, er det forstemmende at tænke på, hvilke landskabsværdier og kunstneriske skildringer eftertiden var gået glip af, hvis lokale afvandingsplaner var blevet gennemført omkring Ramløse Å for en menneskealder siden.

Virkelighedens verden blev en anden, Gud være lovet – og lovet være også de kunstnere som var i pagt med området og afbildede deres indtryk i genskæret fra åen ved Bækkebro.

Maleriudstilling

Selskabet vil opfordre alle medlemmer til at se denne udstilling, hvor samtlige kunstværker er udlånt af de tre maleres efterkommere.

Udstillingens værker vil man derfor kun have mulighed for at se denne ene gang idet de efter udstillingen vender tilbage til de private ejere.

Vejby Tibirke Selskabets Udstilling 2007 finder sted på Tisvilde Skole

lørdag - søndag 21. - 22. juli - kl. 11 - 17

&

lørdag - søndag 28. - 29. juli - kl. 11 - 17

Cæsar Kunwald

– en ungarsk maler i Danmark

Af Chr. Friis

Baggrund og uddannelse

Cæsar Kunwald blev født i 1870 i Graz, Østrig. Hans far var ingeniør ved jernbanen, uddannet i Ungarn og England og bosiddende i Budapest, men boede i en periode i Graz, da han var beskæftiget med opbygningen af det østrigske jernbanenet. Efter sin fars ønske uddannede også sønnen Cæsar sig til ingeniør, selvom han allerede fra sin barndom var dybt engageret i at tegne og male.

Efter to års arbejde som maskiningeniør blev han ansat som adjunkt/docent ved Det tekniske Universitet i Budapest, hvor han underviste og samtidig arbejdede med grundforskning på et meget højt niveau.

Men interessen for maleriet blev usvækket ved med at være levende i ham, og i 1899/1900 besluttede han at skifte løbebane. Som 30-årig blev han elev på maler- og kunstkoler i Budapest og Nagybanya i det nordlige Transsylvanien. Senere fra 1901 til 1904 var elev hos i Weimar den norske maler, professor Carl Frithjof Smith. Cæsar Kunwald viste hurtigt sit talent, der i særlig grad kom til udtryk som portrætmaler. Han fik allerede i sit andet studieår tildelt et mesteratelier og de første portrætbestillinger.

Efter sin maleruddannelse fortsatte han sine studier i Paris og i Bretagne. Han deltog i flere udstillinger i Paris, men opholdt sig i årene 1906 til 1911 i Berlin, hvor han mødte og blev forelsket i Hedwig Vendel, der blev hans hustru i 1912. På det tidspunkt var han allerede flyttet tilbage til sin sin barndoms og ungdoms by, Budapest.

Maleri af Kunwald: »Ellen Benzon (1907)«

Foto: WICTOR

Mødet med familien Benzon

Men inden da havde Cæsar Kunwald haft sin første kontakt med Danmark; idet han allerede i 1907 var inviteret til Danmark af den kunstglade apoteker og forfatter Otto Benzon, der havde hørt om den dygtige ungarske portrætmaler i Berlin og nu ville have ham til at male portrætter af sig selv og af sin hustru, Ellen Benzon. Under sit første ophold boede Cæsar enten i Benzons hus i Kristianiagade i København eller i Benzons sommerbolig ”Brinken” i Springforbi. Cæsar Kunwald blev under sit arbejde og ophold en meget god ven af familien Benzon og lærte samtidig en lang række mennesker at kende indenfor Benzonfamiliens store bekendtskabskreds. Også i somrene 1909, 1911 og 1913 boede Cæsar Kunwald hos Benzon og udførte en lang række malerier og tegninger af familien og deres venner.

Ægtemand og familiefar

Forbindelsen med Danmark blev afbrudt i adskillige år af flere grunde: Cæsar var nu etableret som ægtemand og familiefar, og 1. verdenskrig brød snart ud. Arbejdet som maler fortsatte dog intenst indenfor det ungarske kunstmiljø og ligeledes med udgivelse af det kataloget over det ungarske kunstmuseums store samling af udenlandske malerier fra det 13. til det 18. århundrede. Cæsar Kunwalds opgave var at gennemføre en teknisk og kunstnerisk analyse af de enkelte billeder. Ud fra dette arbejde kunne hvert billede tilskrives en bestemt kunstner. På katalogets titelblad blev Cæsar Kunwald angivet som både medarbejder og medforfatter.

Først i 1920 kan Cæsar Kunwald igen rejse til Danmark. Denne gang er han ledsaget af sin hustru og sine to børn, den 6-årige Beate og den 2-årige Georg. Under besøget her kommer Cæsar Kunwald for første gang på besøg i Otto Bentzons nyerhvervede beskedne og primitive sommerhus, ’Birkehuset’, i Ramløse Sand. Heroppe maler Kunwald sine første landskabsbilleder fra Tibirke-Ramløse egnen, som han senere kommer til at male så mange af. Ved sommerferiens slutning rejser Hedvig og børnene hjem, da Beate skal begynde i skolen. Cæsar bliver i

Danmark for at gøre nogle arbejder færdig. I den tid bor han hos Eigil Knuth, der var gift med Otto Benzons datter, Tove.

NB. Ovennævnte Eigil Knuth er far til den kendte grønlandsfarer og kunstner. Eigil Knuth!

Døden rammer familierne Kunwald og Benzon

Da Cæsar rejser hjem til sin familie, har han sandsynligvis forestillet sig, at forbindelsen med Danmark nu er varigt etableret; men inden længe kommer hans hustrus sygdom til at dominere hans og børnenes liv. Hedwig bliver opereret for brystkræft, kommer på forskellige kurophold, men det ender med, at hun dør i efteråret 1928. Nu er Cæsar Kunwald enkemand med den 14-årige Beate og den 10-årige Georg. Det har været en meget svær og omskiftelig periode for Cæsar Kunwald; men også hos familien Benzon i Danmark er der sket en meget stor forandring; idet vennen Otto Benzon er død i 1927. Ellen Benzon bliver enke.

Både i 1929 og i 1930 er Cæsar Kunwald og datteren Beate på korte besøg i Danmark. Der er ingen tvivl om, at Cæsar Kunwald lige fra starten af deres bekendtskab har været fascineret af den smukke og intelligente Ellen Benzon... og også at hun har været optaget af den spændende og kultiverede ungarske maler. Men ingen af dem havde dog nogensinde forestillet sig, at de skulle blive et par.

Forbindelsen mellem Ellen Benzon og Cæsar Kunwald er dog nu blevet etableret igen, og da sønnen Georg Kunwald i 1931 efter et sommerophold i Danmark gerne ville blive hos Ellen Benzon i stedet for at komme hjem til den ungarske kostskole, hvor han ikke trivedes, så er der endnu en stærk grund til en vedvarende kontakt mellem Ellen og Cæsar.

Giftemål og emigration

I 1933 kan de derfor fortælle deres børn og venner, at de skulle giftes. Det bliver de i 1934 på Københavns Rådhus. Betingelsen for deres ægtepagt var imidlertid, at Cæsar Kunwald kan beholde sit ungarske statsborgerskab, så han kan fortsætte sit arbejde i

Benzons og Kunwalds sommerhus 'Birkehuset'

Foto: Chr. Friis

Ungarn om vinteren. Det får han lov til, således at Ellen bor fast i Danmark og Cæsar lever i Ungarn om vinteren og i Danmark om sommeren. Denne – lidt uortodokse – ægteskabelige levevis fungerer fint, indtil nazisterne i 1939 får mørke skyer til at trække sig sammen over hele Europa.

I foråret 1939 pakker Cæsar og Beate Kunwald deres ting sammen for at rejse til Danmark, hvor sønnen Georg allerede er. Familien er nu samlet i den krig, som også rammer Danmark. Familien Kunwald vender aldrig tilbage til et fast ophold i det oprindelige fædreland, Ungarn.

For Cæsar Kunwald bliver det en meget stor omvæltning. I Ungarn har han opnået et ry, som en anerkendt og værdsat portrætmaler, der har malet en lang række af de kendteste personligheder i Ungarn, Østrig og Tyskland. Gennem sin evne til at kunne gengive det portrætteredes menneskes psyke og karakter på en umiddelbar og naturlig måde er Kunwalds kunst blevet af stor værdi.

Også som landskabsmaler er han værdsat, hvor han ifølge et kunstsleksikon »hører til de bedste i ungarsk malerkunst. Han er mester i gengivelse af lys og luft«. Kunwald er repræsenteret i flere landes offentlige og private museer, og har modtaget flere udmærkelser for sin kunst. Samtidig har han deltaget i en lang række udstillinger og kunstnersammenslutninger, og har overalt gode venner og bekendte først og fremmest i Budapest.

Ikke dansk – men ungarsk maler?

Situationen ændrer sig totalt for Cæsar Kunwald, da han kommer til Danmark. Kun familien Benzon og deres bekendtskabskreds kender navnet Kunwald. Det øvrige kunstmiljø i Danmark skal nu erobres, hvis han skal vinde anerkendelse. Men der er en meget kraftig spærring for at komme til det, idet Ellen Benzon på ingen måde er indstillet på, at hendes nye mand skal kæmpe sig frem til en position som maler i Danmark.

Ellen Benzon er gennem sit ægteskab med den 27 år ældre Otto Benzon, der nu er død, blevet en særdeles velhavende enke, og hun mener ikke, at hendes Cæsar nu skal deltage i udstillinger i

Maleri af Kunwald: »Atelieret ved Arresø«

Foto: WICTOR

Foto af atelieret ved Arresø 2007

Foto: Chr. Friis

Foto af Cæsar Kunwald ved sit staffeli

Foto: Claire Holm

Danmark for at sælge sine malerier. Cæsar kan male alt det, han vil, og Ellen og mange andre i familie- og venskabskredsen sidder meget gerne model for ham. Hun betaler også meget gerne både et atelier for ham og også gerne for professionelle modeller, hvis han har brug for det.

På mange måder er Cæsar Kunwald nu spærret inde i et kunstnerisk gyldent bur, men som kunstner vil det være godt for ham, hvis han kan fortsætte med at optræde, som en aktiv og udadvendt maler, som han har gjort det i hele sit forrige liv.

Kunwald opnår aldrig at blive en dansk maler, men bliver fastholdt i rollen som den ungarske maler, der maler i Danmark. Ifølge Cæsar Kunwalds søn, Georg Kunwald, bliver denne rolle allerede fastlagt ved et selskab i anledning af Cæsars og Ellens bryllup i 1934, hvor vennen maleren Kristian Møhl holder en af sine velformulerede, humoristiske, men også venligt drilske taler. I talen spøger Møhl med, at han og de andre danske malervenner er blevet noget skuffede over, at Ellen Benzon har udvalgt sig en udenlandsk maler. Alle – undtagen Ellen Benzon – opfatter Møhls bemærkninger som et humoristisk indslag. Ellen derimod svarer bagefter: »Nej, du kan tro, Møhl, at jeg har ikke svigtet de danske kunstnere. Cæsar bliver ved med at være en ungarsk maler. Han er ikke kommet til Danmark som en konkurrent«.

I 1942 har Cæsar Kunwald en stor separat og retrospektiv udstilling på Charlottenborg, hvor han udstiller en lang række malerier, som han har malet i Danmark. Det har Ellen accepteret, men det er en forudsætning, at udstillingen skal være en tilbageskuende udstilling, der viser hendes mand kunst. En salgsudstilling må det under ingen omstændigheder være. Udstillingen bliver pænt anmeldt og pænt besøgt, men den vækker ikke den store opsigt.

»Birkehuset« på Ramløse Sand

Efter brylluppet i 1934 udvider parret de fem små træhuse på sommerhusgrunden på Ramløse Sand med et atelier til Kunwald. Atelieret ligger i nogen afstand fra husene, så Cæsar Kun-

wald kan male uforstyrret, når han og Ellen opholder sig i sommerhuset, hvad de ofte gør.

Da Kunwald i 1939 flytter permanent til Danmark, får han også et atelier i Store Kongensgade 77 i København. Alle de ydre betingelser er derfor optimale for Kunwald; men inden længe viser det sig, at Cæsar Kunwalds kræfter svigter mere og mere. Hans svage hjerte (angina pectoris) giver ham ofte stærke smerter, men han kæmper for at kunne arbejde så meget som muligt med sine tegninger og malerier. Det giver måske en forklaring på, hvorfor Ellen Benzon prøver på at beskytte sin mand så meget, som hun gør.

I oktober 1946 laver Kunwald sit sidste kunstværk, en kultegning, og en måned senere dør han og bliver begravet på kirkegården i Ramløse.

Selvom Ellen Benzon lige indtil Kunwalds død fastholder, at hendes urne skal nedsættes ved siden af hendes første mand, så ændrer hun straks efter denne beslutning, således at hendes urne bliver nedsat ved siden af Cæsar Kunwald på Ramløse Kirkegård.

Kilder

Georg Kunwalds i manuskript foreliggende biografi: »Cæsar Kunwald – ungarsk maler med mangeårigt virke i Danmark (1870 – 1946)«.

Samtaler med arkæologen Georg Kunwald, søn af Cæsar Kunwald, og med Tove Aare-laid, Beate Kunwalds veninde.

Weilbachs Kunstleksikon

Maleren Herman Vedel

1875-1948

Af Lars Windfeld-Høeberg

For de ikke særligt kunstinteresserede bliver maleren Herman Vedel alligevel bekendt, når man lægger vejen fra Arresøen til Tibirke Bakker.

Her langs Bækkebrovejens første 1200 meter støder man på lokaliteter som: Vedels Hus, Vedels Atelier og Vedels Gård.

Men hvor skulle man vide det fra, hvis ikke man havde læst på lektien?

Så her kommer den:

Forpagtergården, Vedels Gård ca. 1920. Postkort - tilhører Helsingørsk Lokalhistoriske Arkiv
I horisonten ligger de endnu nøgne Tibirke Bakker. Antagelig er det bondens forsyning af drikkevand til Vedels Hus, som transporteres på trillebøren

Vedel maler med hat, kittel og viklers
Foto 1920'erne - Privateje

Vedel forlader boligen Amaliegade 13
Foto fra 1930/40'erne - Privateje

Den gamle smedie med ateliervindue og beboelseshuset Bækkebrovej 50

Foto fra før 1914 - Privateje

Maleri fra 1940'erne »Tørveskæring i Ellemosen«

Privateje - Foto: WICTOR

Vedels udvidede hus på Bækkebrovej

Foto 1914 - Privateje

Vedels ny hus, interior

Foto 1914 - Privateje

Vedels have med Kaj Nielsens figur, som bakes på plads

Foto 1930/40'erne - Privateje

Herman Vedel blev en meget anerkendt portrætmaler med flere værker på Museet på Frederiksborg Slot, bl.a. af Knud Rasmussen og Christian X.

Han var et særtilfælde, idet han levede økonomisk godt af sit kunstneriske virke.

Vedels slægt havde en tradition med præstegerning, som hans far brød med, og Herman gik planken helt ud fra den trygge tilværelse; blev kunstner, men kom alligevel til at leve borgerligt i Amaliegade som nabo til Amalienborg.

Sommermånederne blev levet med arbejdet og familien under indtryk af Tibirkes lyksaligheder.

Allerede i 1906 købte Vedel smedien og beboelseshuset, som lå langs Bækkebrovej en lille kilometer nord for Arresøen.

I 1910 erhvervede han så forpagtergården ved Uglebakken, som man siden hen har kaldt »Vedels Gård«, på kanten af mosen, ved svinget med den kæmpestore poppel, nær Tibirke Bakkers sydvestlige hjørne.

Vedels atelier i Ellemosen, exterior

Foto 1940'erne -Privateje.

Forpagteren dyrkede 18 tdl. mod at forsyne Vedels med drikkevand fra gårdens brønd. Vedel opkøbte i løbet af 1930'erne ialt 50 tdl. engstykker i Ellemosens Kalvehave samt Uglebakken, som blev fredet.

Først blev der indrettet atelier i det gamle smediehus.

Derefter blev det naboen i Tibirke Bakker, arkitekt Mogens Clemmensens opgave at udvide smediehuset til en statelig sommerbolig her ved den idylliske del af Bækkebrovejen, kaldet »Birkealléen«. Der blev indrettet stald til Vedels ridehest i gavlen, og haven blev anlagt, hvor det gamle beboelseshus havde ligget syd herfor op mod skovbrynet.

Det skal have været en 'vanvittig sød' have med buksbumhække, flisegange og den gamle brønd. Og smukt i det hele: Kaj Nielsens to skulpturer »Leda uden svane« og »Århus-pigen«, som begge blev flyttet til Holte Rådhus i 1950'erne.

På modsatte side af vejen ses nu den tidligere garage, for Vedels havde et automobil!

Maleri af Vedel: »Opstilling med gul kande«
Privateje - Foto: WICTOR

De færreste kender i dag til eksistensen af det pragtfulde, isolerede atelier, som blev opført først i 1920'erne, så at sige 300 meter mod øst i skjul foran Vedels Hus, i de paradisiske enge ude nær Ramløse Å.

Her havde Vedel et bådhus og en jolle, og på atelierets mur ses endnu i dag den jernring, hvor han kunne tøjre sin ridehest, mens han arbejdede.

Førhen var denne bygning dog ikke helt uset for offentligheden, da bevoksningen på engen og i mosen generelt var holdt nede. Således kunne man op i 1940'erne se helt ned til de åbne enge omkring atelieret - 500 meter mod syd fra Vedels Gård.

I det lokale kunstmiljø blev Vedel en betydelig person, som kom sammen med sine åndsbeslægtede på Tisvilde-egnen. Det var et levende intellektuelt og socialt miljø, som i den store offentlighed må have virket noget indadvendt. Til gengæld kom kredsens litterære, musikalske og billedlige produktion ud til publikum.

I dag husker efterkommerne datidens vitalitet og de åbne døre, hvor man dumpede ind hos hinanden og altid var velkommen. Der var gerne en uformel sammenstimlen ved te-tid. Men hinandens kunst kommenterede man kun, hvis man direkte blev spurgt.

Vedel var allerede en del af maler-kredsen omkring William Scharff, som fra begyndelsen af 1900-tallet på sin vis dannede åbningen af den såkaldte Tisvilde-kunst. Kredsen var fælles om et etableret, naturalistisk maleri af de forskelligartede motiver på egnen. Foruden Vedels nabo Kristian Möhl var det blandt andre malerne Victor Haagen-Müller, Carl Jensen, og nok så meget Julius Paulsen.

Efterhånden kom flere kunstnerfamilier til, og nye blev dannet ved ægteskaber inden for kredsen.

Vedels uddannelse foregik fortrinsvis på Zahrtmanns Skole 1896-99, efter at han var blevet elev på Kunstakademiet. Sammen med blandt andre Wilhelm Hammershøi var han medlem af datidens kunstnerkollektiv 'Hellénerne', som holdt til på Røsnæs.

Maleri af Vedel: »Siddende model« - 1930
Privateje - Foto: WICTOR

Maleri af Vedel: Portræt en face ca. 1920 - Datteren Birgitte
Privateje - Foto: WICTOR

Maleri af Vedel: Dobbeltportræt af svigersønnen Peter Tutein - ca. 1930
Privateje - Foto:WICTOR

Maleri af Vedel: »Birketræer«
Privateje

Den unge Vedel i sit atelier - muligvis i København - ca. 1900
Privateje

Vedel var måske en 'gammeldags' maler i sin tid. Hans arbejder viser fra begyndelsen en stor interesse for de stemningsbårde forbilleder hos blandt andre renaissancens malere. Han fordybede sig i maleriets muligheder i kontrasten mellem lys og skygge, og det udviklede han i sine mange træfsikre portrætter, hvor han mestrede at skildre modellens alderstegn og sind.

Fremragende er for eksempel portrættet af Georg Brandes fra 1924, og Vedels objektive betragtning ses i hans dobbeltportræt af svigersønnen Peter Tutein.

»Men han malede også kedelige billeder – af direktører og den slags«, som man har udtrykt det.

Forfatteren Godfred Hartmann skal have sagt: »Vedel maler alle mennesker, som om de var medlemmer af det engelske overhus«.

Hans arbejde i sommerlandet omkring Tibirke gik også på skinner, han brugte sit atelier i mosen meget, men landskabsmaleriet fik også plads i det fri.

Vedel var flittig og hans aktivitet var meget punktlig; ud af døren i Amaliegade klokken dut hver morgen. Maleriet foregik i kvist-atelieret ved Vandkunsten (på hjørnet oven over 'To-Kanten'), som han delte med Carl Jensen.

Foruden portrætterne, var Vedels motiver nature morte og genrebilleder.

Han udstillede meget på Charlottenborg Forår 1899 -1949 og flere gange i udlandet.

Vedels værk blev blandt andet påskønnet med Thorvaldsens Medalje 1918.

Selskabeligt var Vedel og hans frue, Karen værter for hyggelige musikalske aftener i Tibirke. Karen var pianistinde, og dem 'der kunne spille på noget' kom. Blandt andre naboen Möhls svigersøn - violinisten Richard Madsen, foruden professor Vilhelm Wanscher, klarinet og komponisten Victor Bendix, klaver.

Den fjernere nabo, maleren Kunwald skal også have deltaget musikalsk.

Det gik ikke så vildt til og der var ikke just kalas hos Vedels, så ungdomskredsen i kunstnerfamilierne holdt mere til hos naboen, Möhl.

Kilder

Samtaler med efterkommere af Herman Vedel.

Weilbachs Kunstnerleksikon.

'Malerne på Tisvilde-egnen siden Guldalderen', Lisbeth Fabritius

Billedmateriale

Malerier og fotos udlånt af efterkommere af Herman Vedel.

Maleren Kristian Møhl

1876-1962

Af Lars Windfeld-Høeberg

Maleren Kristian Møhl var en af de kunstnere, som i begyndelsen af 1900-tallet købte en landejendom ved Tibirke og fik bygget et gedigent sommerhus.

Møhl var en undtagelse fra de lokale malere, idet han set fra Tisvilde-egnen fik til huse på den 'anden' side af Ramløse Å – i bondelandet på østsiden. Det til trods var jorden ret sandet med klitter omkring kæmpehøjen, men til gengæld var arealet, og senere Gamlegården til at betale.

Møhl skilte sig også ud ved, at han var lokal. Vokset op i Ramløse sogn, hvor hans far var præst, og hans stedlige identitet gik endog helt tilbage til farfaderen, der såmænd var præst i Vejby-Tibirke sogn.

Selv om Gamlegården i 1800-tallet blev betegnet som et husmandssted, fremstår det i dag imponerende med sin sværm af hvide skorstene. I dag er det ældgamle præg bevaret såvel ude som inde.

Men det lerstampede stuehus i otte fag og den trelængede bygning var ikke tilstrækkeligt, så Møhl formåede den ansete arkitekt Ulrik Plesner til at tegne sommerhuset, som nu ses 200 meter nord for Gamlegården længere oppe ad Ramløse Å.

Plesner var nok den rette mand til opgaven, da han også var arkitekt for maleren Johannes Larsen i Kerteminde og gjorde sig bemærket i Skagens byggeri.

Møhl var optaget af naturen og dens liv af planter og dyr – en fásination der åbenbart satte sig spor hos hans efterkommere, som også fordybede sig i naturens gådefulde strukturer.

Levende og døde ting og sager fra åen, skoven og marken blev altid samlet ind af børnene, så Møhl kunne bruge naturens gaver som model for sine mange dekorative akvareller, som blev til når det regnede.

Møhls Hus ved Ramløse Å i 2007

Foto: Chr. Friis.

Gamlegården, Frederiksværksvej 158 i 2007

Foto: Chr. Friis.

Møhl med datteren Ida på stranden

Foto 1906 - Privateje

Akvarel af Møhl: Nature morte
Privateje – Foto: WICTOR

Han var ellers tidligt på færd; stod op med solen, spiste sin landbrødsmad med hakkede krydderurter, derpå op på cyklen med staffeli og lærred, og så af sted til arbejdet.

Møhls gode nabo på toppen af Bækkekrogen var digteren Ludvig Holstein, hvis 'digterskur' ved kæmpehøjen blev materialeskur for Møhl i 1943 efter Holsteins død.

Møhl var ikke sentimental, det viste sig dengang han havde malet et bondehus, og bonden blev misfornøjet over at den gamle postkasse var kommet med på maleriet. Men Møhl ville alligevel ikke rette på billedet dagen efter, hvor bonden havde fået sat en ny postkasse op.

Maleri af Møhl – Landskab: Tibirke Bakker: »Dalen nord for Johs. V. Jensens Bakke«
Privateje – Foto: WICTOR

I København måtte livet selvsagt være noget anderledes i hjemmet i Kanslergade. Motiverne i byen fandt han langs kanaler og bolværk, da han havde adgangskort til Holmen. Landskabsmotiver nær hovedstaden søgte Møhl i Dyrehaven og i Holte.

Mand og hustru – Kristian og Gerda – havde et permanent kunstnerisk samarbejde med vævninger, som hun udførte på grundlag af hans udkast.

Som 'Tisvilde-maler' var Kristian Møhl en del af inderkredsen omkring William Scharff helt tilbage fra begyndelsen af 1900-tallet sammen med kollegerne Herman Vedel, Carl Jensen og Victor Haagen-Müller. Det var dengang Tisvilde-kunsten blev tydelig.

Gerda ved væven, Møhl og hjemmets faktotum Inger i Kanslergade
Privateje – Foto: 1940'erne

Møhl var elev på Kunstakademiet og blev uddannet på Zahrtmanns Skole, hvorefter han straks debuterede i 1899 på Charlottenborgs Forårsudstilling. Resten af livet viste han sit arbejde på Den Frie Udstilling samt ved et par lejligheder i udlandet.

Det siges, at Møhl lod sig inspirere af den franske maler Corot i sin dyrkning af 'luften over landskaberne'.

Derforuden blev det en fornem del af Møhls virksomhed at skabe en række værker i kunstindustrien i form af bogomslag, smykker og vævninger.

Som billedhugger kendes han for sine gravmæler over familiedlemmer.

Kristian Møhl blev hædret med Eckersbergmedaljen i 1920 og modtog en guldmedalje i Paris 1925 for sit tekstilarbejde.

I det lokale kunstnermiljø var Møhl rigtig gode venner med sin nærmeste nabo Vedel, som udtrykte sin sympati med ordene: »Når Møhl kommer ind i stuen – lutter sjæl og adamsæble«.

Maleri af Møhl - 1933: Holmen i København
Privateje – Foto WICTOR

Samværet hjemme hos de mange åndspersoner på egnen var tvangsfrit, men også frugtbart for forstanden og kreativiteten.

Billedhuggeren Hugo Liisberg i Lundene nød omkring 1940'erne iøvrigt godt af Møhl-familiens kropsnære forhold til naturen ved Gamlegården, idet Liisberg ofte fik leveret, så at sige, levende modeller :

Da en odderfamilie en dag var på rejse ned ad åen forbi Møhls, sprang sønnen Ulrik i vandet og fangede en unge til Hugo Liisberg, som havde den i fangenskab en tid.

Noget lignende skete, da dattersønnen Mattias fangede en svaneunge, som han tog under armen og senere lod farte rundt i stuen, inden også den blev leveret som model til Liisberg.

Og sådan var det vist altid med tamme musvågeunger, skaden Pigga og andet kræ.

Vævning: Pudebetræk af
Kristian og Gerda Møhl.
To lappedykkere
Privateje - Foto: WICTOR

Herunder:
Vævning: Bordløber af
Kristian og Gerda Møhl.
Privateje - Foto: WICTOR

Livet omkring Gamlegården var efter alt at dømme dejlig uforudsigeligt i hele landliggerperioden fra påsken til midt oktober – undtagen 'teen'!

Familien Møhl var uformelle og gæstfrie, og der var altid fuld af mennesker i den ene eller anden anledning; børn og unge og ældre.

Verden var mindre, og der var megen god nabosnak og hos-besøgenes.

Selskabelighed med 'påsketrilning' af æg foran Gamlegården
I midten med camera ses forfatteren Piet Hein
Foto: 1940'erne - Privateje

Klokken 3 eftermiddag var den urokkelige te-tid, og alle og enhver fra kredsen kunne indfinde sig.

Det var naturligvis også de unges træfpunkt : Johannes V. Jensens børn, Vedels børn, Clemmensens børn og alle de mange andre, for eksempel Gerda Møhls nevø Piet Hein.

Hvor mange til te eller til aftensmad? Den logistiske opgave blev løst af hjemmets faktotum, Inger, som gennem 50 år var ung pige i huset. Hun var en del af familien, undtagen, når der var særlig fine damer på visit.

Det kunne gå vildt til, når der blev kørt 'dirt track racing' i den åbne cabriolet med en kødrand af 'backfisch og sheiker' på trinbrætter og bagsmæk; der blev kørt tværs hen over terrænet, og de mindste træer måtte bøje sig ind under vognen.

Den løbende Möhl fodrer sin musvåge i flugten med en tallerken
Foto 1918 - Privateje.

En dag ankom den distigverede maler Julius Paulsen og blev vidne til Johannes V. Jensen-sønnernes halsløse motorcykelkørsel omkring Gamlegården. Han var absolut ikke forarget, men ærgrede sig: »Pokkers også, at jeg ikke selv var med«.

Billedmateriale

*Malerier akvareller, fotos og tekstiler udlånt af Kristian Møhls efterkommere.
Fotos af Chr. Friis*

Kilder

*Samtaler med Kristian Møhls efterkommere og bekendte af familien.
Weilbachs Kunstnerleksikon.
Dansk Biografisk Hånd Leksikon
'Malerne på Tisvilde-egnen siden Guldalderen', Elisabeth Fabritius.*

En bordplan af lokal interesse

Da maleren Julius Paulsen blev 70

Af Lars Windfeld-Høeberg

De næsten umætteligt interesserede læsere kan i denne artikel få lejlighed til fornøje sig med at gå ovenud i detaljen om vores kunstnerlivs københavnske vinterhi.

Udgangspunktet er en tilfældigt fundet bordplan, som nok kan give stof til eftertanke om den mere selskabelige del af Tisvildes kunstnermiljø for 77 år siden.

Helt tilfældig er bordplanen ikke. Den var i virkeligheden rammen om en stor og rund fødselsdagsfest for en af Tisvildes betydeligste malere, Julius Paulsen (1860-1940).

JP var allerede på færde som maler her på egnen helt tilbage i 1880'erne. Han blev professor på Kunstakademiet i 1908 og købte hus heroppe i 1918.

Men nu tilbage til festen på 70-årsdagen den 22. oktober 1930, som blev afholdt i den fornemme 1700-tals bygning på ”Skydebanen” på Vesterbrogade (Det kongelige københavnske Skydeselskab og danske Broderskab).

Og hvad kan vi – kulturhistorisk interesserede fra Tisvilde-egnen – så få ud af denne aften's bordplan?

Med lige dele detektivarbejde og nysgerrighed kan vi få lidt indblik i, hvordan nogle af vore lokale kulturpersonligheder levede et mere borgerligt liv i det københavnske vinterhalvår, hvor stråhatten og de kridtede lærredssko måske var udskiftet med den sorte kjole og de blanke sko, selv om vi befinder os i det moderne 1930.

Lad os kigge over skulderen på bordplanens iscenesætter, en anden af Tisvilde-egnens malere, Herman Vedel.

Maleri af Julius Paulsen: »Bondegård i skumring«, slutningen af 1800-tallet.
Privateje - Foto: WICTOR

Vi bevæger os indenfor på Skydebanen, hvor parfume og cigarrøg nu har taget kampen op med mindet om sommerens friske havluft og den krydrede duft fra mark og mose.

Herman Vedel har øjensynlig placeret de 132 gæster ud fra deres tilknytning til fødselaren og hensynet til den almindelige selskabelighed med koryfæer og dignitarer nogenlunde jævnt fordelt ved sidebordene.

Konversationen må have været levende i denne forsamling af fortrinsvis kunstnere med "fruer". De var nemlig venner og bekendte på forskellige leder og kanter og havde hver sin særlige tilknytning til kulturlivet mellem Arresøen og Kattegat.

Hvem der i øvrigt gjorde hvad med hvem, det kan findes i den for nylig udgivne, dejlige bog af Elisabeth Fabritius "Malerne på Tisvilde-egnen siden Guldalderen", hvor mange af gæsterne er beskrevet i anden sammenhæng.

Blandt festsangene, her en hyldest fra den lokale skjald, Hans Hartvig Sedorff Pedersen: *(fortsættes næste side)*

Til Julius

Melodi: Danmark, dejligst Vang og Vænge

*Er det Kuldens Tid, der kommer
Lukkes Mørket ind ?
Endnu lyser Aarets Sommer
i dit eget Sind !
Blodet stiger i din Stamme.
Kronen hilser Lysets Flamme.
Højt og dejligt over Støvet
suser endnu Løvet.*

*Flyver mod dig, Ven og Mester,
Festens gyldne Ord,
der er flere tavse Gæster
samlet ved dit Bord:
Skumringssus fra Hegn og Lunde,
Skæret fra de stille Sunde,
hvor er nu de hvide Nætter
møder Sjællands Sletter.*

*Se dig om, du Danmarks Bejler,
alt, hvad du fik kært,
i dit rige Værk sig spejler,
er dig nu saa nært:
Foraarsbudskab, Sommergrønhed,
Aftenlandets mørke Skønhed...
Og hver Lykke, du fik givet,
gav du selv til Livet !*

*Er det vintrens Tid, der kommer, -
mød din Skæbne glad !
Endnu funkler af din Sommer
Høstens røde Blad.
Roligt stiger i det Fjærne
Aftnens store, rene Stjerne.
Hilser den, vi selv saa tindre
dybest i dit Indre.*

Seedorff

Udklip af presserapportage: Julius Paulsen med sine borddamer
Privateje.

Og hvem ser vi så omkring bordene

Til højrbords er JPs borddame Karen Vedel (gift med maleren Herman Vedel og tidl. gift m kunsthistorikeren Peter Hertz). Længere til højre: Fru Wilhelm Hansen (gift med WH, etatsråd og kunstsamler fra Ordrupgaard). Fru WHs bordherre er kunstkritikeren Karl Madsen.

Længere til højre ved hovedbordet ses bl.a. maleren Kristian Møhl-Hansen til højre for JP's datter Inger Liisberg (gift med billedhuggeren Hugo Liisberg).

Til venstre for JP sidder Ellen Benzons (gift i 1934 med maleren Cæsar Kunwald). Ved hovedbordets venstre side mellem malerne L. A. Ring og Viggo Johansen ses billedhuggerinden Anne Maria Carl-Nielsen (gift 1891 med komponisten Carl Nielsen).

Hovedbordets venstre fløj er besat af Selma Liisberg (mor til billedhuggeren Hugo L. og svigermor til JP's datter Inger L.).

	Helga Ancher.		
	Bodil Faber.		
	Mohl-Hansen.		
	Inger Liseberg.		
	Svend Monrad.		
	Fru Wilhelm Hansen.		
	Karl Madsen.		
	Karen Vedel.		
	Julius Paulsen.		
Henny Brodersen.	Asta Krohn.	Ludv. Holstein.	
A. Munch-Petersen.	Leo Swane.	Ellen Ræder.	
Misse Ulmer.	Tytte Holstein.	Dr. Chievitz.	
Kræsten Iversen.	Svend Rathasch.	Mette Thiele.	
Fru Albert Naur.	Sæster Naver.	Hugo Liseberg.	
Henrik Schouboe.	Victor Haagen-Müller.	Gerda Skovgaard.	
Fru Linnet.	Andrea Gutfeld.	Dr. Ræder.	
William Scharff.	Anton Linnet.	Ville Jais-Nielsen.	
Fru Thorvald Nielsen.	Bodil Fiedler.	H. G. Skovgaard.	
Christen Friberg.	Ove Kunert.	Fru Th. Henningsen.	
Karen Bendix.	Aase Thorball.	Ib Lange.	
Kaare Klint.	Hans Bendix.	Else Lorentzen.	
Birthe Gilbert-Jespersen.	Dodo Lomborg-Jensen.	Thorvald Nielsen.	
Herman Vedel.	Mogens Lorentzen.	Ida Madsen.	
Hertha Skaarup.	Lone Rathasch.	Gilbert Jespersen.	
Thorkil Henningsen.	E. W. Brandt.	Lise Benzon.	
Inger Magnussen.	Berthe Forchhammer.	Chr. Christiansen.	
Th. Thorsteinsson.	Viggo Madsen.	Agnes Hjejle.	
Bitti Berg.		Harald Fritsche.	
		Lillemor Madsen.	

①

Ellen Benzon.			
L. A. Kling.			
A. M. Carl-Nielsen.			
Viggo Johansen.			
Selma Liseberg.			
Eiler Sørensen.			
Ingeborg Scharff.			
Mogens Gad.			
Gerda Mohl-H.	Axel Ulmer.	Merete Carl-Jensen.	
Wilhelm Hansen.	Dagmar Bendix.	Peter Hertz.	
Sophie Lofthus.	Carl Jensen.	Elsebeth Moltesen.	
Fru Rs. Christiansen.	Hertha Monrad.	Jais Nielsen.	
Arne Faber.	Albert Naur.	Maude Salomon.	
Valborg Hertz.	Ruth Jürgensen.	M. Hammann.	
Dethlef Jürgensen.	Rasmus Christiansen.	Marie Haagen-Müller.	
Fru Sporon.	Fru Hammann.	Johan Lange.	
Arne Lofthus.	P. E. Sporon.	Else Paulsen.	
Esther Kihlmann.	Fru Kunert.	Ole Mærner.	
Harald Gutfeld.	Andr. Thiele.	Ritte Rasmussen.	
Nora Elé.	Birgitte Tutein.	Ulrich Mohl-H.	
Johs. Bjerg.	Hubert Paulsen.	Eksa Lützen-P.	
Tove Friberg.	Mimi Gade.	Knud Thorball.	
Peter Koch.	Rasmus Naver.	Bodil Christiansen.	
Else Lofthus.	Ruth Lange.	Kofoed-Hansen.	
Richard Madsen.	Peter Tutein.	Pia Lange.	
Kirsten Lindholm.	Ragnhild Gjersvik.	Mogens Lassen.	
Dr. Forchhammer.	Axel P. Jensen.	Ragnhild Madsen.	
	Nina Tuxen.		

②

②

③

Ude på venstre fløj garneres Ingeborg Scharff (gift med maleren William Scharff) af malerne Eiler Sørensen og Mogens Gad.

Ved bord nr. 1 (sidebordet nærmest indgangen) møder vi blandt andre på ydersiden: arkitekten Thorkil Henningsen, maleren Herman Vedel, arkitekten Kaare Klint, maleren William Scharff og maleren professor Kræsten Iversen.

På indersiden af bord nr. 1, blandt andre: Malerinden Asta Krohn, museumsdirektør Leo Swane, Tytte Holstein (Johs. V. Jensens svigerinde og gift med digteren Ludvig Holstein), billedhuggeren Svend Ratsach, maleren Victor Haagen-Müller, maleren Ove Kunert, tegneren Hans Bendix, maleren/forfatteren Mogens Lorentzen og maleren Viggo Madsen.

Ved bord nr. 2, til højre for JP, ses blandt andre: Digteren Ludvig Holstein, Mette Thiele (genbo til Holstein og Møhl i Bækkekrogen og datter af Ellen Benzon), billedhuggeren Hugo Liisberg, doktor Ræder ('alles huslæge'), arkitekten H. G. Skovgaard, musikeren Thorvald Nielsen, Ida Madsen (Møhls datter), fløjtenisten Gilbert Jespersen og keramikeren Lise Benzon (gift 1945 med maleren Erik Sievert og datter af Ellen Benzon).

På modsatte side af bord nr. 2, til venstre for JP, ses blandt andre: Gerda Møhl-H (gift med maleren Kristian Møhl), hendes bordherre: Wilhelm Hansen (etatsråd og kunstsamler fra Ordrupgård), overlæge Arne Faber, Valborg Hertz (gift med kunsthistorikeren Peter Hertz), kødgrosserer Dethlef Jürgensen, maleren Arne Loftshus, professor billedhugger Johannes Bjerg, arkitekten Peter Koch og violinisten Richard Madsen (Møhls svigersøn).

Ved det 3. sidebord ses nærmest hovedbordet blandt andre: Pianistinde Dagmar Bendix (gift med den afdøde professor og komponist Victor Bendix), maleren Carl Jensen (JP's svigersøn), maleren Albert Naur, maleren Rasmus Christiansen, overretsagfører P.E. Sporon, kommandørkaptajn Andreas Thiele (Ellen Benzons svigersøn), Birgitte Tutein (Vedels datter), arkitekt

og ægyptolog Hubert Paulsen (JP's søn), forlæggeren Rasmus Naver, forfatter og grønlandsforsker Peter Tutein (Vedels svigersøn), og maleren Axel P. Jensen.

På ydersiden af bord 3, nærmest hovedbordet, ses blandt andre: Merete Carl-Jensen (Julius Paulsens datter), kunsthistorikeren Peter Hertz, keramikeren Jais Nielsen, maleren Marius Hammann, Else Paulsen (JP's datter), Ulrich Møhl-H (Møhls søn), arkitekten Knud Thorball, arkitekten Mogens Lassen og (JP's husholderske) Ragnhild Madsen.

Der var således en gevaldig opmarch af kunstnere samt et par stykker med borgerligt erhverv foruden deres uundværlige fruer, som fejrede 70-årsfødselaren Julius Paulsen den aften i 1930.

Flere gæster end her beskrevet var fjernt beslægtede eller indgifte længere ude eller meget nære bekendte. Men det ville føre for vidt at få det hele med i denne beretning.

Vi kender mange af dem her på Tisvilde-egnen. Vi har nok hørt om de fleste, og de øvrige huskes af få.

Men skulle disse personalia give anledning til rettelser, kommentarer eller supplerende oplysninger, vil redaktionen være meget taknemmelig.

PS

Som et kuriosum her til sidst melder der sig et nærliggende spørgsmål til bordplanen:

Hvor i alverden var forfatteren og billedhuggeren Johannes V. Jensen mon den aften – nu han ikke var med på Skydebanen?

Det er vanskeligt at spore nu 77 år efter fødselsdagsfesten den 22. oktober 1930.

Men det ville alt andet lige kunne afrunde denne beretning ganske festligt, hvis det med en rimelig sandsynlighed kunne bekræftes, at Johannes V. Jensen netop denne aften var på rejse til Paris, New York eller?

Hvorsomhelst skal han nok have ladet proppen springe for Julius Paulsen.

Kilder

Litteratur :

Kraks Blå Bog 1910-30

Weilbachs Kunstnerleksikon.

Dansk Biografisk Haand Leksikon.

»Malerne på Tisvilde-egnen siden Guldalderen«, Elisabeth Fabritius.

Samtaler med efterkommere fra familierne Möhl, Vedel samt fra deres bekendtskabskreds).

Fra Holberg & Hostrup til Mogensen & Madsen

Vejby Forsamlingshus fylder 125 år
og har hele vejen spejlet folkekulturen

Af Niels Jørgen Larsen

*I egne tanker står vi højt
og lever grumme velfornøj't
og agter ikke værd en Døjt
de andres Hurlumhej.*

Sådan beskrev bonde, rigsdagsmand og digter til husbehov Lars Larsen i en vise Vejby-Tibirke-befolkningen for mere end 100 år siden, og ordene har vel en vis sandhed den dag i dag.

Alligevel – eller måske derfor – mente Lars Larsen at der skulle lidt mere end den rene gøgl og selvglæde til, og derfor var han den afgørende initiativtager til Vejby Forsamlingshus, der i oktober 2007 kan fejre 125 års jubilæum som et af landets ældste af sin art. Huset blev indviet den 8. oktober 1882, hvor over 400 mennesker deltog i en storstilet fest, som det første i Frederiksborg amt. Siden fulgte Højbjerg efter, og netop Højbjerg-borgerne var som Vejby'erne blandt tidens fremsynede og videbegærlige, der bl.a. søgte til digterpræsen i Hillerød Jens Christian Hostrup.

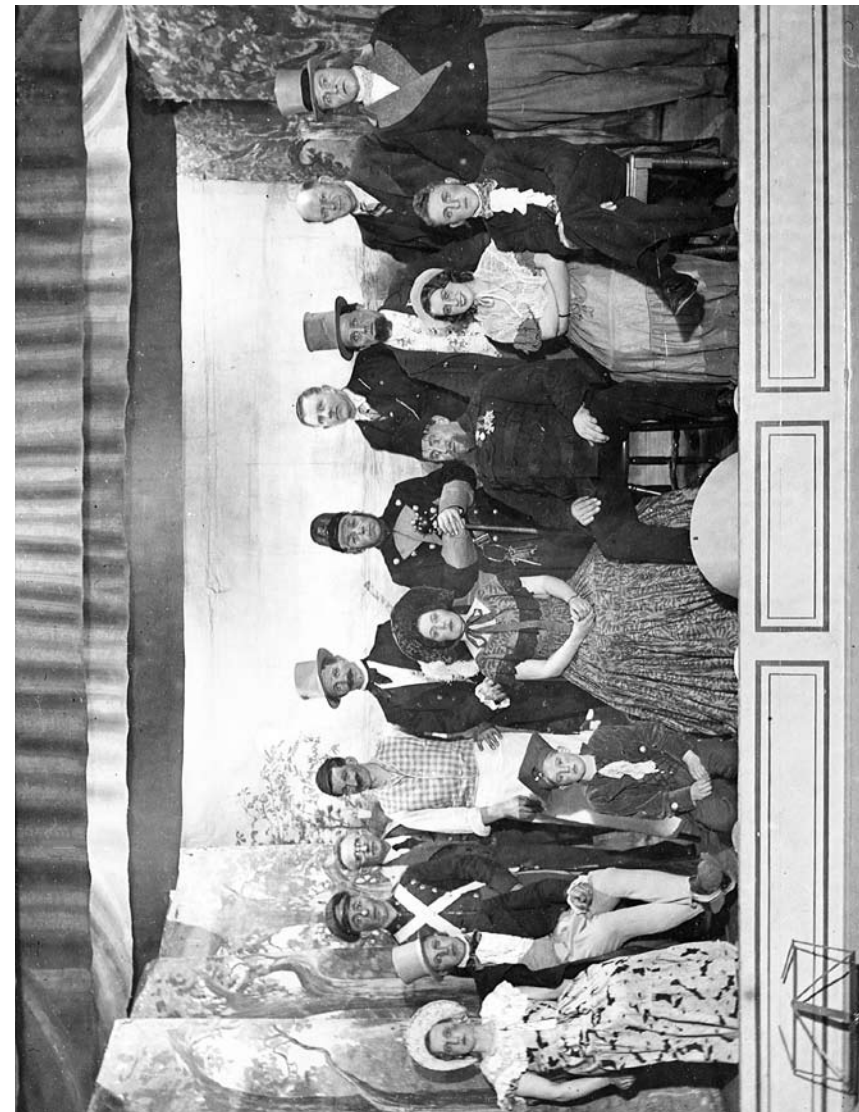
Hostrup var inspirator for Lars Larsen, der kom med præsten til foredrag som en slags opvarmningstaler, hvilket banede vejen for Lars Larsens opstilling og valg til folketinget.

Og Hostrup har så at sige rullet over scenen adskillige gange i Vejby Forsamlingshus gennem diverse dilettantforestillinger gennem flere generationer, hvor »Eventyr på fodrejsen« er den store klassiker.

Dilettantforestillinger eller i vort sprog amatørteater har fyldt meget i det som i 125 år har været områdets kulturhus længe før det blev moderne for kommuner at kalde bygninger den slags.

Bonde, rigsdagsmand og initiativtager til Vejby Forsamlingshus - Lars Larsen
Foto: Privateje

Dilettantforestillingen »Du spørger min dreng« på forsamlingshuset nye scene i 1938.
Siddende fra v. Ellen Sørensen, Henry Sørensen, Bente Nielsen, Dagny Svendsen, Hans Nielsen, Nina Larsen og Knud Brøns. Stående f.v. Richardt Hansen, Peter Nielsen, Otto Pedersen, Ejnar Højgaard, Valdemar Hansen, Jens David Nielsen, Harald Petersen, Andreas Brøns og Hans Andersen. Foto: Privateje

Foredrag, fester og koncerter er andre kulturbidrag gennem årene, og egentlig lever forsamlingshuset i 2007 op til Lars Larsens tanker fra dengang om et sted hvor »mænd fra andre egne af landet kunne tale et vækkende og oplysende ord til befolkningen«. Samtidig ønskede man, som det hed, et sted, hvor sognets forlystelser kunne finde sted.

Lars Larsen skriver med stor begejstring i sine erindringer om de første år omkring forsamlingshuset og særligt dilettantforestillingerne, som han selv stod i spidsen for. I 1884 opførte man i anledning af 200-året for Holbergs fødsel »Jeppe på Bjerget« med Tibirke-musikeren Carl Poulsen i spidsen for et orkester med 7-8 spillemænd.

»Der har vist hverken før eller siden været udført så god musik i Vejby som ved komediespillet«, skriver Lars Larsen om Carl Poulsen.

Ny æra og Vejby-vals

Da Lars Larsen måtte flytte fra Vejby i midten af 1990'erne gik dilettantforestillingerne i stå for en længere periode, og de blev først sat i system for alvor igen, da Vejby Idrætsforening, 42. kreds, midt i 1920'erne tog fat på at arrangere dem i en ny æra, som kom til at vare frem til midten af 1950'erne, hvor interessen for de folkelige fællesfornøjelser fik et knæk i forbindelse med det ny, firkantede møbel som blev installeret i efterhånden alle hjem.

Det var markante Vejby-borgere, som ydede deres bidrag til underholdningen gennem de 30 år det stod på. Førstelærer Andreas Brøns var således instruktør gennem næsten alle årene og blandt de medvirkende på scenen var navne som Harald Petersen, Niels O. Nielsen og Valdemar Hansen.

I 1937 gennemgik forsamlingshuset med Ole Olsen som bygmester den store ombygning, hvor den nuværende store sal med scene og balkon kom til, og teatermaler André udsmykkede scenen og malede fortæppet, som anvendes den dag i dag i en restaureret udgave.

De fornemme faciliteter gjorde ikke interessen for dilettant mindre. En årrække havde også Vejby-Tibirke Foredragsfor-

ening dilettant på programmet. Denne forenings fadder er også Lars Larsen. Foredragsforeningen blev først endelig nedlagt i 1976, men fra starten af 1960'erne kneb det med at samle folk til aktiviteterne, så foreningen led en langsom død. Et markant arrangement i foreningens historie var da forfatterinden Thit Jensen gæstede Vejby Forsamlingshus den 9. november 1927 for at tale om »Børnebegrænsning - frivilligt moderskab«. Det bliver det store tilløbsstykke. Arrangementet giver overskud på flere fronter. Trods Thit Jensens ord stiger fødselstallet i Vejby sogn året efter nemlig markant fra 29 i 1927 til 43 i 1928.

I 1947 var der revy på programmet for første gang. Til denne skrev Halfdan Hansen »Sangen om Vejby«, der siden er blevet til »Vejby-valsens«. Udover Halfdan var Valdemar Hansen hovedkraft bag revyen, og de to gentog senere successen med bl.a. revyen »Tone og Takt« i 1953.

Holdbar førsteelsker og instruktør

Som nævnt tidligere gik samfundsforandringerne i 50'erne og 60'erne ud over interessen for folkelige fornøjelser på den lokale scene, og i starten af 1970'erne kom det ligefrem under overvejelse at rive forsamlingshusets scene ned for at skabe bedre faciliteter for de private fester, som var blevet husets altdominerende aktivitet. Heldigvis blev dette projekt forpurret og sidst i 1970'erne kom der igen dilettant til Vejby i form af en gruppe, der oprindeligt hørte til Helsing Husmandsforening.

Det skulle vise sig at være særdeles initiativrige folk, som blev til Vejby-dilettanterne, der nu gennem snart 30 år har skabt en ny fornem epoke med årlige forestillinger i det gamle forsamlingshus.

Det begyndte sjovt nok med »Eventyr på Fodrejsen« og fortsatte med en række flot opsatte sygestykker. Både klasikere som »Forår i Heidelberg« og »Sommer i Tyrol«, men også en fornem opsætning af »Cabaret«. De senere år har man foretrukket de rene komedier.

Blandt de helt særlige træffere har været »John Mogensen Cabaret«, der første gang var på programmet som særforestilling

Velklædt selskab på scenen i Vejby, men forestillingen fra 2003 hed også »High society i Grønkøbing« - Foto: Gert Reinkilde

Instruktør Ivar Søeborg (til venstre) i gang med arbejdet. Ivar Søeborg har instrueret 15 af de senere års forestillinger. - Foto: Gert Reinkilde.

Mere high society på scenen i Vejby fra 2003. Komædie og farce er i højsædet hos dilettantgruppen. - Foto: Gert Reinkilde

Selv om komædier har taget over fra syngespil hos dilettant-gruppen sørger man hvert år for at have selv-komponerede sange med i forestillingerne. - Foto: Gert Reinkilde

Glimt fra en af de senere års helt store succeser, John Mogensen-cabaret, der blev opført første gang i 1998 med Niels Clausen som instruktør.

Foto: Gert Reinkilde.

i 1998 og siden er genopført adskillige gange ved offentlige og private arrangementer.

John Mogensen-cabaret'en blev sat op af desværre alt for tidligt afdøde Niels Clausen, mens de senere mange års dilettant-instruktør har været Ivar Søeborg, der slog igennem på scenen som 'førsteelsker' og klamrede sig til rollen sæson efter sæson takket være stort talent og dygtige sminkøser. Ivar Søeborg stod i øvrigt også bag Vejby Idrætsforenings »Cabaret VIFS«, der kørte en årrække ved sommerfesterne og siden også ved byfesterne i Helsingør.

Musikken rykker ind

I august 1997 fik forsamlingshuset tilføjet en ny dimension, da »Musikklubben« flyttede fra Godhavn i Tisvilde. Flytningen skete under stor diskussion.

»Det var næsten helligbrøde at flytte fra Tisvilde til Vejby. Flere af vores bestyrelsesmedlemmer og gamle faste gæster nægtede at komme i Musikklubben mere, men jeg mener det var det bedste vi nogensinde har gjort. Forsamlingshuset har en fantastisk atmosfære og rigtig mange af vores bands er rigtig glade for at spille i huset«, fortæller formanden Ole Bording.

Åbningsband i 1997 var Big Fat Snake, som fyldte huset til sidste cm. Af andre 'store' navne gennem 10 år kan nævnes Sweathearts, Savage Affair, Johnny Madsen, Allan Olsen, Peter Belli, Tim Christensen, Henning Stærk, Peter Viskinde, Søs Fenger, Søren Sko, Lis Sørensen, Johnny De Luxe, På slaget 12 og Esther Brohus.

»De største oplevelser hænger nu nok mest sammen med Peter og de andre kopier, Midnight blues og Die Herren de har alle lavet mange og fantastisk flotte koncerter hvor vi har stået som 'sild i en tønde' og hvor publikum har været fuldstændigt vilde«, siger Ole Bording, der også nævner de mange 'amator' bands man har lagt scene til, bl.a. husorkesteret Harry Junior.

Det er samlet set ikke så lidt, Vejby Forsamlingshus har været ramme op gennem 125 år, og hvis væggene kunne tale kunne man få mange gode historier, som Vejby-Tibirke Selskabets daværende formand Mogens Tving Jensen skrev i jubilæumsbogen i 1982.

John Mogensen Cabaret er opført i 1998, 99 og 2001 og siden på opfordring ved flere private arrangementer.
Foto: Gert Reinkilde.

Pernille Højmark giver den fuld gas i musikklubben sammen med Sweethearts.
Foto: Steen Lillethorup

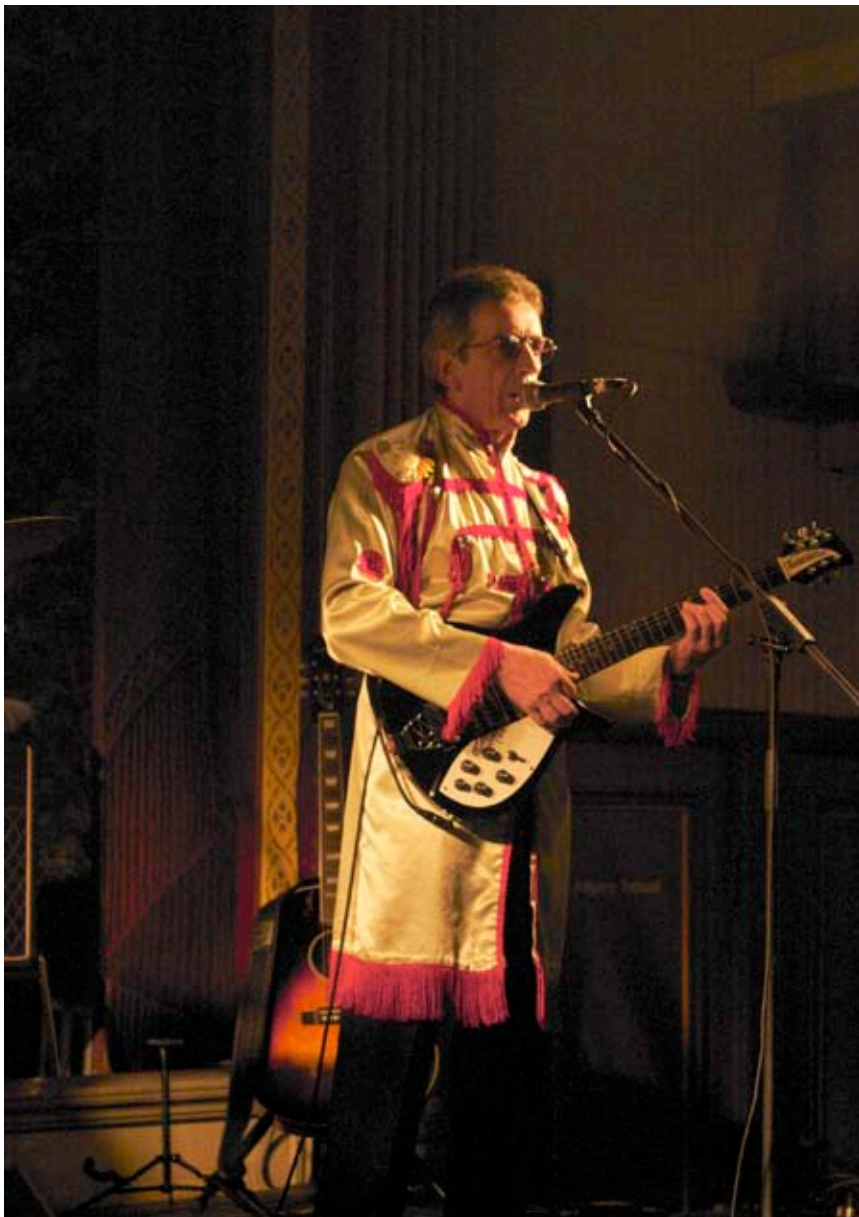

Karen Busck er en anden af de mange solister, der har optrådt i Vejby siden Musikklubben flyttede fra Godhavn til forsamlingshuset. Foto: Steen Lillethorup.

En af Musikklubbens allerstørste træffere er Gasolin-bandet Peter & de andre Kopier, der også har har høstet succés ved Nordkyst Rock på Vejby stadion. Foto: Steen Lillethorup

Bootles Beatles hedder et andet kopiband, mens et tredje er Die Herren. Men mest lyder der original musik fra forsamlingshusets scene. Foto: Steen Lillethorup

Anne Mette Elten og På Slaget 12 er blandt de, som har trukket publikum til Musikklubben i Vejby. Foto: Steen Lillethorup

Palle From, Aksel Frederiksen (alias Ole Thestrup) og Søs på opstillingsmødet i Jylland, hvor Palle blev folketingskandidat. Bemærk bagtæppet med kirken. Scenen til Krøniken blev optaget i Vejby Forsamlingshus. »Fra DR1's serie Krøniken – Foto: Mike Kollöffel, DR«

Huset er gået fra Holberg & Hostrup til John Mogensen & Johnny Madsen. Det fortjener en krønike i sig selv, og forsamlingshuset fik da også en rolle i tv-serien Krøniken, da man her fandt location til scenen, hvor Palle From sikrer sig folketingskandidatur.

Det skulle forestille at være et jysk forsamlingshus, men lå altså sjovt nok ikke langt fra det Tibirke, hvor Palles svigerfar Kaj Holger havde sit sommerhus. Og virkelighedens Kaj Holger alias Waage Sandø har i øvrigt sin sommerhusadresse i området. Men historien om kulturhuset i Vejby starter altså med en ægte folketingsmand i form af Lars Larsen, der var idealist som Krønikens Palle, men også siden måtte lære af livets mere kontante realiteter.

Kilder

To nordsjællænderes erindringer – redigeret af Anders Uhrskov

Vejby Forsamlingshus 100 år, udgivet 1982

Vejby-dilettanterne v. Gert Reinholdt

Musikklubben v. Ole Bording

Martin Pedersen

og 'Den forsvundne Fuldmægtig'

Af Chr. Friis

Den 30. december 1870 blev der født en dreng i Tisvilde. Hans far hed Peder Poulsen og hans mor Karen Sørensdatter. Drengen fik navnet Martin Pedersen, og langt senere blev han en af de figurer, som Hans Scherfig brugte i sin nøgleroman 'Den forsvundne Fuldmægtig'. Men inden da havde Martin oplevet meget andet.

Martins forældre flyttede i 1873 til Bækkekrogshus ved Bækkebroen, da faderen blev ansat som skovløber. Martin kom derfor til at gå i skole i Ramløse Skole og blev også konfirmeret i Ramløse Kirke d. 12. april 1885.

I et år var han tjenestedreng hos gårdejer Lars Larsen, Ramløse, men opholdt sig fra 1886 til 1888 i Tisvilde, men desværre findes der ikke oplysninger om, hvad han lavede i de år. Sandsynligvis har han også været tjenestedreng på en gård i Tisvilde.

I foråret 1888 var han så heldig at komme i lære som skomager i Frederiksværk. Efter endt uddannelse blev han indkaldt som marinesoldat og var på marinens fartøj Odin frem til 1893, hvor han tog det store spring og emigrerede til Amerika, hvor han i første omgang boede og arbejdede i byen Lamberton i staten Minnesota. Senere flyttede han til Verona i staten North Carolina.

Martin var tilsammen 16 år i Amerika, men flyttede tilbage til Danmark i 1909, fordi han begyndte at få så store gigtproblemer, at han ikke kunne klare det hårde fysiske arbejde i Amerika.

Også Martins to søstre, Anna og Pauline, emigrerede til Amerika. Tidspunkt og varigheden for deres ophold der, ved man desværre ikke, men fotos af de to søstre fra en fotograf i Lamberton eksisterer i de gamle familiealbums. I en periode må de have opholdt sig i nærheden af den broder, der kendte Amerika på

Martin Pedersen (til venstre) og en ven

Foto: Privateje

egen krop. Anna vendte senere hjem til Danmark, men Pauline døde ung i forbindelse med en barsel.

Hjemme i Danmark bosatte Martin sig i sit barndomsområde, Tibirke Sand, hvor han erhvervede sig ejendommen Frederiksværksvej 186 (matr. nr. 3 g). Her indrettede han sig, så han kunne bruge sit gamle fag som skomager, men også som cykelhandler og cykelreparatør. Lidt senere inddrog han også symaskiner – og da radioen blev mere almindelig blev han også radiomand. Det var en meget blandet forretning, hvor et roterende cykelhjul helt ude ved landevejen var et klart og godt blikfang.

Da Martin også anskaffede sig en motorcykel, blev hans værksted snart et spændende mødested for den del af egnens ungdom, der var interesseret i de forskellige former for mekanik, som Martin kunne finde ud af.

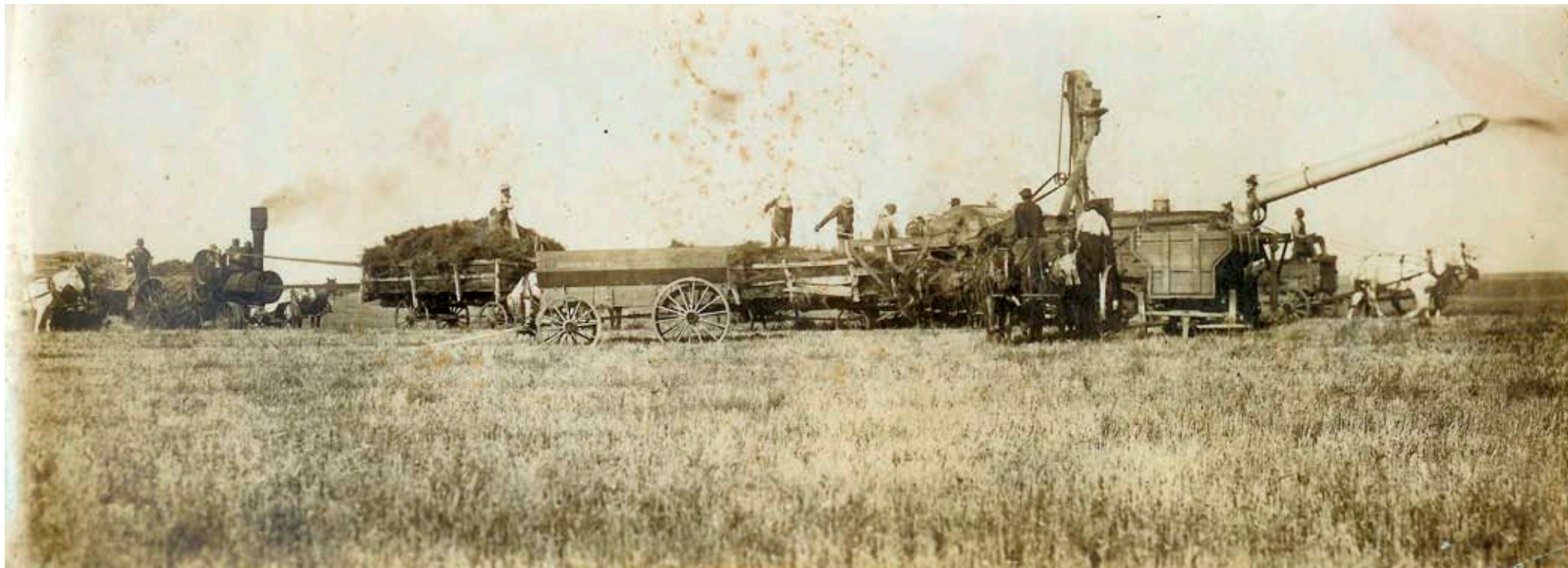
På lur i skovkanten

Martin var jo også en mand, der havde set noget af verden, og med sig fra Amerika havde han en del ting, der var spændende og anderledes end det, man normalt så på egnen. Han havde bl.a. et meget smukt guldur, en kikkert og et dobbeltløbet Hammerless jagtgevær, der var smukt anbragt i et læderetui.

Jagt havde Martins store interesse, men da han ikke havde råd til at have sit eget jagtterræn, så måtte han anvende den jagtform, som de knap så velstillede borgere var overladt til – nemlig Hegnsjagten, hvor jageren stod på lur i skovkanten og ventede på, at vildtet skulle komme forbi. Den jagtform var meget almindelig, og i skumringen eller meget tidlig om morgenen kunne man se jægerne stå rundt om ved Tisvilde Hegn.

Og her er det, at Martin Pedersen optræder i romanen »Den forsvundne Fuldmægtig«. Hans Scherfig boede som bekendt i Tibirke Gamle Skole i midten af 1930'erne. Skolen lå ikke langt fra Martin Pedersens cykelværksted. Martins foretrukne jagtområde var skovgærdet mellem Asserbo Slotsruin og Bækkebroen eller Bartholdys Plantage, hvor han selv har fortalt, at det var et særlig godt sted at skyde ræve, når det var fuldmåne.

Høstaktivitet ved Lambertton i Minnesota, USA

Foto: Privateje

Helt frem til 1923 var natjagt stadigvæk tilladt, så han foretog sig ikke noget ulovligt.

Nede ved Ramløse Å i nærheden af Møhls hus, havde Martin Pedersen en åleruse, som skulle røgtes engang imellem.

Han har sandsynligvis også benyttet skovbrynene i den yderste ende af Tibirke Bakker, hvor også vildtet i dag søger ned i mosen. Hans Scherfig må have kendt Martin Pedersen og hans jagtiver. Scherfig beskriver sammenstødet mellem cykelsmeden og Hageholm således:

Det knalder ovre i mosen. Og det knalder ovre i skoven. Alle egnens jægere er ude at skyde. Nu gælder det om at passe på, at ingen uretmæssig kommer på ens jagtterræn. Beboerne har travlt med at melde hinanden for ulovlig jagt.

Cykelsmeden kommer gående med sin bøsse og sin lille, gamle hund. Og Hageholm i jagtudrustning med fjer i hatten og taske og kikkert kommer kørende i sin Fordvogn. Og da han ser cykelsmeden, standser han og ruller vinduet ned og skriger skingrende ud over vejen: »Hvis jeg træffer dig på mit jagtterræn, så skal du få en dragt prygl !« Og cykelsmeden truer rasende af ham og råber: »Hvis jeg ser dig på mit, så skal du blive skudt ned på stedet ! Nu er du advaret !«

Så kører Hageholm videre. Og cykelsmeden skrider selvbevist af sted med sit gevær og sin gamle hund.

Senere i bogen optræder cykelsmeden igen: »Hageholm er en nidkær mand og en flittig anmelder. Og han har udtalt til betjenten, at der ikke kan være tvivl om, at det er hans gamle

Cykelsmeden med sin hund
Foto: Privateje

ffende, cykelsmeden, der driver ulovlig jagt i mosen. Men der er ikke noget bevis, og politiet magter ikke at gøre cykelsmeden noget«.

Værksted i stuen

Martin Pedersen tog det ikke så nøje med orden og rengøring. Han indrettede med tiden en del af værkstedet inde i sin stue, hvor der i forvejen lå en mængde breve og kataloger fra de seneste mange år. Bordet blev efterhånden fyldt med beskidt værktøj, skruer, oliekanter m.m.

I stuens chaiselong havde Martins hund bestandig indrettet sig, og lopperne på hunden havde så gode vilkår, at de selv udendørs gik til angreb i sommertiden.

Sådan havde det ikke altid været hos Martin Pedersen, idet han frem til 1925 havde haft boet sammen med sin storesøster Dorthea Kathrine Pedersen – kaldet Trine – der lavede mad og passede huset for ham. Efter hendes død vendte hans anden søster, Anna, hjem til sin broder på Sandet efter at have haft adskillige tjenestepigepladser i København. Hun beboede en del af huset frem til sin død i 1935.

Både Martin og søsteren Trine var stærkt plaget af leddegigt. Trine endda så meget, at hendes hænder var helt invaliderede på grund af gigten. Martin begyndte derfor at holde bier, idet han havde hørt, at bistik ville have en gunstig virkning overfor gigten. Om det virkelig hjalp forlyder der intet om; men meget tyder på, at der har været tale om arveanlæg for gigt i slægten. Desuden var Sandet ikke det bedste sted at bo, hvis man havde anlæg for gigt. Grundvandet stod dengang meget højt – undertiden så højt, at der ved forårstide stod vand under kakkelovnen. Dette sidste er blevet bekræftet af den lokale muremester Kristian David Nielsen, der deltog i en ombygning af Martins hus, hvor tagkonstruktionen blev hævet, så murene kunne forhøjes så meget, at husets gulvniveau kunne hæves betydeligt.

Det har ikke været nemt at være Martin Pedersen efter den sidste søsters død. Ordentlig mad og rengøring var der ikke meget af i huset, og efter den strenge isvinter i 1941 blev Martin indlagt

på Frederiksværk Sygehus. På sygehuset overtalte man ham til at forlade sin bolig og blive placeret på 'De gamles Hjem' (i dag kaldet 'Den gamle Skole') i Tisvilde By.

D. 28. januar 1942 blev Martin ramt af en hjerneblødning og døde – 71 år gammel. Han blev begravet på Tibirke Kirkegård fire dage senere d. 1. februar kl. 12.00 på Tibirke Kirkegård.

Noter

Optegnelserne over og fotos af Martin Pedersen og hans familie er udleveret til Vejby-Tibirke Selskabet af Hans Pedersen, Hegnsvej, Tisvilde.

Vejby-Tibirke Selskabet har tidligere fået overdraget Martin Pedersens guldur, jagtgevær m.m.

Martin Pedersen og Hans Pedersens bedstefar var brødre.

Tisvildeleje Badehotel

nye oplysninger

Af Christian Friis

I Årbog 2006 var der en artikel om Tisvildeleje Badehotel og dets endeligt. Det var tilsyneladende af interesse for mange af årbogens læsere bl.a. fordi alle havde hørt om hotellet, men egentlig ikke rigtig vidste noget om det, og slet ikke hvorfor det ikke var der mere.

Jeg efterlyste kommentarer og ny viden fra læserne om hotellet. Normalt giver en sådan opfordring ikke de mange tilbagemeldinger, men denne gang kom der ikke mindre end seks henvendelser fra medlemmer, der havde en viden, der kunne supplere det allerede beskrevne.

Fra Helmer Olsen, Helsingø, der tidligere igennem mange år var postbud i 3220-området, kom der gennem en god lang telefonsamtale adskillige ting frem, bl.a. at han selv havde fået mange oplysninger fra Landsarkivet og gennem Frederiksborg Amts Årbog 1985. Her stod bl.a., at der i 1945 var placeret 316 tyske flygtninge på Badehotellet. Han havde også arbejdet på at finde ud af, hvem der havde ejet hotellet fra begyndelsen og til slutningen:

1895 - 1916	familien Kielberg, hvor enken fortsatte driften efter sin mands død
1916	Hjalmar Petersen
1919	Ivan Hansen
1930	Hr. Dampmøller og F. Olsen
1933	Proprietær Asmussen
1934	Et aktieselskab
1945	Carl Knudsen
1949	Tvangsauktionsbegæring
1953	Nedrivning af bygningen og udstykning af arealet
1955	Jørgen Saxild overdrager Hyrdebakken til Vejby-Tibirke kommune

Igennem mange år var læge G. Lemming-Christensen, Vejby, huslæge for adskillige af os i Vejby og Tisvilde. Hans datter oplyste mig om, at der på Tisvildeleje Badehotel var en tysk læge, der behandlede flygtningene. Han har sandsynligvis selv været flygtning. Engang imellem cyklede den tyske læge op til Lemming-Christensen for at aflevere urinprøver, som han havde fra syge flygtninge.

Han undersøgte normalt selv prøverne, men sendte også nogle af dem videre til laboratorier, hvis det var nødvendigt. Hendes far ville hellere holde sit lægeløfte om at hjælpe alle, der var i nød, end følge den opfordring, som Lægeforeningen skammeligt var kommet med, om at de danske læger ikke skulle hjælpe tyske flygtninge.

Den tyske læge og Lemming-Christensen kom godt ud af det med hinanden. Så godt, at den tyske læge gav sin danske kollega et meget stort og meget smukt stykke rav, som han havde fundet ved stranden nedenfor Badehotellet. På den måde viste tyskeren sin taknemmelig overfor den danske læge.

Dette stykke rav blev senere slebet og placeret foran i et læderbælte, som Lemming-Christensens datter stadigvæk ejer og bærer ved særlige lejligheder. Hun bar det f.eks. ved Selskabets generalforsamling i 2006.

Der er stadigvæk dele af Tisvildeleje Badehotel tilbage i Tisvilde og Tisvildeleje. Birthe Jørgensen – i daglig tale kaldet Søster Birthe – der bestyrer aktiviteterne på Tisvildehus, har oplyst mig om, at hun har fem af de gamle originale nøgleskilte fra hotellet hængende på sit nøglebræt.

Trine Preisler (født Schwanenflügel) kunne oplyse, at stuegulvet i hendes mors ejendom, Hovedgaden 11, var lavet af de planker, som oprindeligt lå i Badehotellets dansesal.

Fra flere sider har jeg fået oplyst, at bagermester Spiegelhauer i sin tid sikrede sig en del tømmer fra Badehotellet, da han skulle opføre et hus på Vængevej 1, Tisvildeleje.

Jørgen Nielsen, Rosenbakken, har arbejdet som tømrer hos tømrerfirmaet Poulsen & Nielsen det meste af sit liv, og han har mange gange været med til at reparere eller forandre Tisvildeleje

Originale nøgler fra Tisvilde Badehotel

Foto: Chr. Friis

Maleri af Arthur Nielsen: »Tisvilde Badehotel« - 1926

Foto: Stig Olkjær

Badehotel, når hans firma blev bestilt til at udføre opgaverne. Han fortalte, at han bl.a. har været med til lave skillevægge i det gamle badehotel, da det skulle laves om til at kunne huse de flere hundrede flygtningefamilier, der omkring 1945 kom strømmende til badehotellet.

Alle de materialer, de skulle bruge til det, lå i denne ombygningsperiode i de garager, der var i den sydvestlige del af badehotellet. Jørgen Nielsen anfægter, at badehotellet byggede et nyt garageanlæg nede ved Hulvejen, hvor Melskens senere ombyggede det til sommerhus. I stedet angiver Jørgen Nielsen, at badehotellet havde indrettet et vaskeri på det sted, således at de selv kunne vaske alt, hvad hotellet anvendte af tøj og linned.

Tak til alle, der har bidraget med flere oplysninger om Tisvildeleje Badehotel.

Vedtægter

Vedtaget af generalforsamlingen 2006

§ 1. Navn og formål

Selskabets navn er Vejby Tibirke Selskabet. Dets formål er at bevare kendskabet til Vejby-Tibirke egnens særpræg. Dette sker primært ved at indsamle kunst, litteratur og mediekunst, der er skabt af personer med tilknytning til egnen.

Selskabet skal medvirke til etablering af et museum til formidling af det indsamlede materiale.

Selskabet skal årligt udgive en lokal- og kulturhistorisk publikation.

§ 2. Medlemskab

Selskabet er selvejende, oprettet af en kreds af personer, der gennem deres tilknytning til egnen enten som fastboende eller som landliggergrundejere i kommunen har ønsket at gå aktivt ind for selskabets formål.

Selskabet står i øvrigt åbent for alle interesserede, der indtegner sig som medlemmer.

§ 3. Generalforsamling

Generalforsamlingen er selskabets højeste myndighed inden for de af vedtægterne fastsatte grænser i alle selskabets anliggender.

Den ordinære generalforsamling afholdes hvert år inden udgangen af juni måned. Indkaldelse med 14 dages varsel sker ved skrivelse til medlemmerne til de af disse opgivne adresser.

Ekstraordinær generalforsamling kan indkaldes med samme varsel, når bestyrelsen finder det nødvendigt og skal indkaldes når mindst 50 medlemmer skriftligt fremsætter ønske derom med angivelse af dagsorden - og i dette sidste tilfælde senest på månedsdagen efter begæringens modtagelse.

Generalforsamling ledes af en af forsamlingen valgt dirigent.

På den ordinære generalforsamling skal dagsordenen være:

1. Valg af dirigent.
2. Aflæggelse af beretning for det forløbne år.
3. Aflæggelse af regnskab for det forløbne år.
4. Forelæggelse af budget for året.
5. Behandling af forslag fra bestyrelsen og forslag indsendt af – medlemmerne senest inden 1. maj
6. Valg til bestyrelse.
7. Valg af revisor og revisorsuppleant.
8. Eventuelt.

Afstemninger om de enkelte punkter skal ske skriftligt, hvis blot 10 medlemmer ønsker det.

For at afgive stemmer kræves personlig nærværelse og medlemskab i mindst 6 måneder. Simpelt stemmetal er gældende i almindelighed.

For ændringer i vedtægterne kræves dog 2/3 majoritet af de fremmødte stemmer, medens beslutning om selskabets ophør samt ændring af § 1 og § 2 kræver, at mindst 1/4 af medlemmerne er mødt, og at 3/4 af de fremmødte stemmer derfor. Er generalforsamlingen ikke beslutningsdygtig på grund af de repræsenterede stemmer, indkaldes straks dog med 14 dages varsel en ny generalforsamling, der uden hensyn til de mødendes antal afgør spørgsmålet med 3/4 majoritet af de afgivne stemmer.

§ 4. Bestyrelse

Generalforsamlingen er selskabets højeste myndighed inden for Selskabets arbejde ledes af en bestyrelse på indtil 14 og mindst 7 medlemmer. 1 medlem udpeges af landliggersammenslutningen i kommunen. Så vidt muligt fordeles bestyrelsesposterne med halvdelen til fastboende i Vejby-Tibirke sogne og den anden halvdel til udensogns.

Valget er 3-årigt. Medlemmerne kan genvælges.

Sker der mellem generalforsamlingerne frafald i bestyrelsen eller antallet af valgte ikke er mindst 7, kan bestyrelsen, om den ønsker det, supplere sig med nye medlemmer, hvis valg dog vil at forelægge til den nærmeste følgende ordinære general forsamling til godkendelse.

Bestyrelsen, der konstituerer sig umiddelbart efter generalforsamlingen, vælger ved afstemning blandt sine medlemmer formand, 1 eller 2 næstformænd, kasserer og 1 eller 2 sekretærer og fastsætter selv sin forretningsorden. Den nedsætter selv de til de forskellige arbejdsopgaver ønskede udvalg.

Bestyrelsesmøde afholdes når formanden finder det fornødent, eller når mindst 5 bestyrelses-medlemmer kræver det dagsorden skal angives.

Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når mindst halvdelen eller flere af medlemmerne inklusive formanden eller en af næstformændene er til stede. I tilfælde af stemmelighed gør formandens – og i hans fravær den fungerende formands – stemme udslaget.

Der udarbejdes efter hvert bestyrelsesmøde referat, der udsendes til bestyrelsesmedlemmerne og godkendes på det efterfølgende møde.

§ 5. Regnskab og revision

Selskabets regnskabs år følger kalenderåret. Regnskabet forelægges på den ordinære generalforsamling og skal være underskrevet af kassereren og formanden og revideret af den af generalforsamlingen valgte revisor.

§ 6. Formue

Selskabets formue bør være anbragt i børsnoterede værdipapirer eller i et anerkendt pengeinstitut og bør så vidt muligt være rentebærende.

Ved selskabets ophør tilfalder selskabets ejendele og eventuelle formue en fond, som oprettes til formålet eller en eksisterende fond, som bestyrelsen finder egnet til modtagelsen, geografisk begrænset til Vejby Tibirke sogne. Den siddende bestyrelse kan

formulere en fundats og formål indenfor nævnte geografiske rammer med henblik på generalforsamlingens endelige godkendelse i overensstemmelse med nærværende vedtægters § 3, sidste afsnit.

§ 7.

Selskabet forpligtes ved sin underskrift af bestyrelsens formand eller en af næstformændene og 2 bestyrelsesmedlemmer. Fuldmagt til kasserer til at modtage og kvittere for indbetalinger og til at betale indgåede forpligtelser gives denne af formanden.

§ 8.

Selskabet hæfter kun for sine forpligtelser med den selskabet til enhver tid tilhørende formue. Der påhviler ikke selskabets medlemmer eller bestyrelsen nogen personlig hæftelse.

Denne vedtægt er vedtaget på selskabets ekstraordinære generalforsamling den 20. august 2006.

Vejby-Tibirke Selskabet - et kulturhistorisk selskab - har som sit formål at bevare kendskab til Vejby-Tibirke egnens særpræg og indsamle kunst, litteratur og mediekunst, der er skabt af personer med tilknytning til egnen.

Selskabet er selvejende, oprettet i 1966 af en kreds af personer, der gennem deres tilknytning til egnen enten som fastboende eller som landliggere har ønsket at gå aktivt ind for selskabets formål.

Selskabet står iøvrigt åbent for alle interesserede, der indtegner sig som medlemmer.

Bestyrelsen 2007

Chr. Friis, formand

Jan Holdt-Simonsen, næstformand

Hans Kurt Jacobsen, kasserer

Torkil Lund, sekretær

Søren Nielsen

Lise Woller-Nielsen

Anni Rosenstand

Lars C. Windfeld-Høeberg

Adresse:

Vejby-Tibirke Selskabet

Postboks 21

3220 Tisvildeleje

Hjemmeside:

www.vejby-tibirke-selskabet.dk

Æresmedlemmer

Gennem årene har
Vejby-Tibirke Selskabet
udnævnt følgende æresmedlemmer:

Christian Bek *udnævnt 1978*

Jan Valmin *udnævnt 1979*

Gunnar Lemming Christensen *udnævnt 1980*

Henrik Kraft *udnævnt 1982*

Anna Jensen *udnævnt 1985*

Sofus Jensen *udnævnt 1985*

Inger Wieth-Knudsen *udnævnt 1987*

N. P. Wieth-Knudsen *udnævnt 1987*

Marie Haagen-Müller *udnævnt 1987*

Liv Tvermoes *udnævnt 1999*

Mogens Christophersen *udnævnt 2004*

Tre malere omkring Bækkebroen

Af Chr. Friis og Lars Windfeld-Høeberg – side 7-50

En bordplan af lokal interesse

Af Lars Windfeld-Høeberg – side 51-60

Vejby Forsamlingshus fylder 125 år

Af Niels Jørgen Larsen – side 61-76

Martin Pedersen og »Den forsvundne fuldmægtig«

Af Chr. Friis – side 77-84

